

Lausunto Pohjois-Savon hyvinvointialueen palvelujärjestelmän uudistuksesta

Kunnanhallitus 22.04.2024 § 88
143/00.04.00/2024

Valmistelija: kunnanjohtaja

Pohjois-Savon hyvinvointialueen aluehallitus pyytää Pohjois-Savon kunnilta lausuntoa palvelujärjestelmän uudistuksesta 30.4.2024 mennessä. Lisäksi luonnokseen pyydetään lausunnot hyvinvointialueen lautakunnilta, jaostoilta sekä lakisääteisiltä että vapaaehtoisilta vaikuttamistoimielimiltä sekä aluevaltuustoryhmiltä. Samalla aluehallitus käynnisti sidosryhmien osallistamisen, jossa kuullaan kevään aikana mm. henkilöstöä, alueen asukkaita, yrityksiä ja yhdistyksiä.

Pohjois-Savon hyvinvointialue rakentui 19 aiemman järjestäjän rakenteisiin. Hyvinvointialueuudistus mahdollistaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän uudistamisen kokonaisuutena hyödyntäen integroitunutta järjestelmää. Palvelujärjestelmän uudistamisessa tarkastellaan kaikkia toimintoja, erityisen vaativista palveluista ennaltaehkäiseviin palveluihin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämistä haastaa voimakkaasti henkilöstön saatavuuden ongelmat, väestön ikääntymisestä johtuva palvelutarpeen kasvu ja kustannustason nousu. Pohjois-Savon hyvinvointialueen alijäämä vuodelta 2023 on -63 M€ (tilinpäätösarvio). Myös talousarvio vuodelle 2024 on selvästi alijäämäinen. Toiminnan uudistaminen on välttämätöntä, jotta voidaan rakentaa taloudellisesti ja toiminnallisesti kestävä palvelujärjestelmä. Palvelujärjestelmän kokonaisuudistus koskee kaikkia hyvinvointialueen palveluita ja toimialoja.

Aluehallitus käynnisti uudistamisohjelman valmistelu syyskuussa 2023 (Ahall 18.09.2023 § 282) ja asetti sille 30-50 M€ pysyvän kustannusvaikutustavoitteen, joka toteutuessaan tasapainoittasi hyvinvointialueen taloutta merkittävästi. Uudistamisohjelma on keskeinen osa tuottavuus- ja taloudellisuusohjelmaa.

Palvelujärjestelmän uudistamisohjelmassa valmistellaan neljää kokonaisuudistusta:

- R1. Vastaanottotoiminnan ja alueellisen erikoissairaanhoidon sekä aikuissosiaalityön uudistus
- R2. Osastohoidon, asumisen ja kotiin vietävien palveluiden uudistus
- R3. Perhe- ja vammaispalveluiden uudistus
- R4. Yliopistollisen sairaalan uudistus

Lausunnolla olevat luonnokset koskettavat vastaanottotoiminnan ja alueellisen erikoissairaanhoidon sekä aikuissosiaalityön uudistusta (R1) ja osastohoidon, asumisen ja kotiin vietävien palveluiden uudistusta (R2). Esitetty materiaali on viranhaltijavalmisteluna tehty ensimmäinen ja alustava luonnos. Uudistukset valmisteltiin skenaariotyöskentelynä, jossa kullekin uudistukselle valmisteltiin useita vaihtoehtoisia toteuttamistapoja ja sisältöjä päätöksentekoa varten sekä arvioitiin niiden kustannusvaikutuksia. Virkamiesvalmistelua tehdään työryhmissä, joissa palvelutoimialoilla on keskeinen rooli. Hyvinvointialueen johtoryhmä johtaa valmistelua.

Palvelujärjestelmän uudistus ja sen taloudellisten tavoitteiden (30-50 M€) saavuttaminen on keskeinen osa hyvinvointialueen talouden

tasapainottamista (tuottavuus- ja taloudellisuusohjelma). Uudistusten kustannusvaikutuslaskelmat tarkentuvat valmistelun myötä keväällä 2024.

Valmistelutyöryhmät analysoivat saatua palautetta, vaihtoehtoisia ehdotuksia sekä lausuntoja ja näiden perusteella arvioivat muutostarpeita, tekevät korjauksia ja vaikutustenarviointia. Tavoitteena on saada uudistukset päätöksentekoon kesäkuussa 2024.

Tietoa palvelujärjestelmän uudistamisesta löytyy Pohjois-Savon hyvinvointialueen verkkosivuilta osoitteesta:
pshyvinvointialue.fi/palvelujärjestelmän-uudistus

Pohjois-Savon 19 kunnan ja kaupungin johtajat ovat antaneet seuraavan kannanoton Pohjois-Savon hyvinvointialueen palvelujärjestelmän uudistamisesta:

"Pohjois-Savon kunnat tahtovat tehdä rakentavaa yhteistyötä Hyvinvointialueen kanssa

Kunnilla ja hyvinvointialueen palveluilla on yhteiset asiakkaat ja yhteinen historia. Niillä pitää olla myös yhteinen tulevaisuus.

Pohjois-Savon kunnat osallistuvat ja sitoutuvat hyvinvointialueen kanssa tehdyn yhdyspintasopimuksen tavoitteisiin. Mutta hyvinvointialueen vasta muodostaessa toimintamallejaan, on kuntien näkemykset otettava huomioon tiiviimmin kuin kaksi kertaa vuodessa hyvinvointialueen kuntafoorumissa.

Kunnilla on edelleen lukuisia tärkeitä tehtäviä. Jos kunnat onnistuvat koulutuksessa, ympäristö- ja asumispalveluissa, elinkeinon ja työllisyyden alueella sekä kulttuurin, terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä, tämä vähentää hyvinvointialueiden tulevia kustannuksia. Vastaavasti hyvinvointialueen palveluverkostolla ja palvelukyvyllä on olennainen vaikutus kuntien vetovoimaan asuinympäristöinä ja koko maakuntamme houkuttavuuteen uusien asukkaiden ja yritysten kannalta.

Pohjois-Savon asukkaat ovat uudistuksesta huolimatta kotikuntiansa ja -kylensä asukkaita. SOTE-perustason palvelut tuleekin edelleen olla saatavissa säännöllisesti omassa kuntakeskuksessa, kuntaliitosalueiden keskuskeskukset mukaan lukien. Pohjois-Savon kuntajohtajat katsovat, että jokaisessa kunnassa tulee olla jatkossakin vähintään sote-asema, jossa on tarpeen mukaiset vastaanottopalvelut. Liikkuvilla palvelumalleilla voidaan tuoda erikoispalvelut lähelle asukkaita.

Koko maakunnassa, sen reuna-alueet mukaan lukien, tehtävä työ, yrittäminen ja hyvän elämän edellytykset ovat yhtä arvokkaita. Tämä on tärkeä näkökulma myös hyvinvointialueen palveluverkkouudistuksessa.

Palvelujen riittävä hajauttaminen ja ennaltaehkäisevä toiminta on edullisempaa kuin sellainen keskittäminen, joka ohjaa ihmisiä jopa tarpeettomasti kuormittamaan laajan alueen yhteistä lääkäripäivystystä. Hajautettu ja porrastettu perusterveydenhuollon palvelu ohjaa asiakkaan todennäköisimmin alusta alkaen oikeatasoiseen hoitoon.

Sote-uudistuksen valtakunnallisiin päätavoitteisiin kuuluvat panostaminen perusterveydenhoitoon, tasavertainen tarpeen mukaiseen hoitoon pääsy ja sujuvat hoitoketjut. Pohjois-Savossa perustason kattavuus ei saa olla ensilinjan leikkauskohde. Aluekuulemisissa ja yksikkökohtaisissa ratkaisuisissa tarvitaan konkreettista tietoa, mitä hyvinvointialueen käyttämät

uudet käsitteet ja toimintamuodot tarkoittavat ja miten ne toteutuisivat käytännössä. Vaihtoehtoista tulee laatia ennakkovaikutusten arviointi.

Saavutettavuuden kannalta on välttämätöntä, että päivystystoiminta turvataan lisälmen ja Varkauden sairaaloissa 24/7. Niissä yhdistyvät perustason erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhoidon lääkäripalvelujen saatavuus tehokkaasti ja myös KYS:n toimintaa tukevalla tavalla.

Kunnat voivat tukea ja auttaa hyvinvointialuetta useissa välttämättömissä muutoksissa. Esimerkiksi digitaalisten palveluiden ja etähoidon onnistuminen edellyttää sitä, että ihmisillä on käytettävissään toimivat yhteydet ja heitä opastetaan ja autetaan palvelujen käytössä.

Tärkeää on saada erityisesti sairaaloiden ja sote-keskusten lähellä asuva väestö käyttämään laajasti digitaalisia palveluja, eikä ajatella niitä vain poistuviksi esitettyjen yksiköiden vaihtoehtona. Jos digipalveluja käyttävät nykyistä enemmän ne, joilla on siihen parhaat taidot ja yhteydet, tämä vapauttaa resursseja tarpeellisiin fyysisiin palveluihin.

Valtakunnallisen sote-uudistuksen suurimpiin epäkohtiin kuuluu tehty sote-kiinteistöratkaisu. Kiinteistöt ja vastuu niihin kohdistuvan rahoitustaakan hoitamisesta jätettiin kunnille.

Jokainen tyhjäksi jäävä sote-kiinteistö merkitsee suoraa tulonsiirtoa kunnilta valtiolle. Tämä epäoikeudenmukaisuus vaatii edelleen toimia maan hallitukselta.

Niiden toistaiseksi puuttuessa on hyvinvointialueen palveluverkkopäätöksillä korostunut ja kuntien kehitystä valitettavasti eri suuntiin ohjaava merkitys. Pohjois-Savon tasapainoisen kehityksen ja kuntatalouden kannalta on väärä linjaus lakkauttaa palveluja ja tyhjentää kiinteistöjä seutukaupungeista ja kirkonkylistä, jos tämä samalla merkitsee yhä uusien keskittävien investointien toteuttamista.”

Päätösesitys

Kunnanjohtaja:

Sonkajärven kunta yhtyy yllä olevaan Pohjois-Savon 19 kunnan- ja kaupunginjohtajan kannanottoon sekä liitteenä olevaan elinkeinoelämän järjestöjen antamaan yhteiseen lausuntoon.

Sonkajärven kunta katsoo, että Pohjois-Savon palveluverkkouudistuksessa on lähdettävä sote-uudistuksen lähtökohdista eli lähipalvelujen turvaamisesta sekä kansalaisten yhdenvertaisesta oikeudesta sote-palveluihin asuinpaikasta riippumatta. Tavoitteeksi on myös asetettu erikoissairaanhoidon tarpeen vähentäminen kattavilla ja helposti tavoitettavilla lähipalveluilla. On tunnustettu, että sairauksien ennaltaehkäisy ja aikainen havaitseminen vähentää erikoissairaanhoidon tarvetta, parantaa elämän laatua ja pienentää sote-kustannuksia. Sonkajärvi on pinta-alaltaan laaja, joten lähipalvelujen tulee olla saatavissa kohtuullisen matkan päässä eli omassa kuntakeskuksessa.

Palveluverkkouudistusta on perusteltu säästötavoitteilla. Sonkajärven kunta huomauttaa, että eri vaihtoehtojen tarkastelussa tulee huomioida riittävän laajasti kustannusvaikutukset koko julkiseen sektoriin hyvinvointialueiden osaoptimoinnin sijaan.

Lähipalveluihin tulee sisältyä lääkäri-, hammaslääkäri-, sairaanhoitaja-, hammashoitaja-, laboratorio-, neuvola-, fysioterapia- ja mielenterveyspalvelut. Sonkajärven kunta haluaa korostaa myös

sosiaalipalvelujen saatavuutta. Sosiaalipalvelujen hyvällä saatavuudella on suuri merkitys hyvinvoinnin paranemiseen ja terveystalouden tarpeen vähenemiseen. Sama koskee lähipalveluina toteutettuja vanhus- ja vammaispalveluja.

Sosiaalipalvelujen osalta on huomioitava myös niiden tiivis kytkeä kunnan muihin toimintoihin, erityisesti TE-palveluihin ja koulutukseen. TE-palveluilla ja sosiaalipalveluilla on paljon yhteisiä asiakkaita. Valtio on juuri päättänyt siirtää TE-palvelut kunnille, koska katsoo, että tämä tuo palvelut lähemmäksi asiakkaita. Sosiaalipalvelujen siirto pois kunnista ei tätä tavoitetta vasten peilaten ole loogista eikä tarkoituksenmukaista. Myös koulut ja sosiaalitoimi tekevät keskenään tiivistä yhteistyötä. Asiakas voi esimerkiksi olla sekä koulun, lastensuojelun että etsivän nuorisotyön asiakas. Asiakkaiden paikallinen tunteminen tekee hänen asioidensa hoitamisesta tehokkaampaa, sujuvampaa ja inhimillisempää.

Sonkajärven kunta katsoo, että ympärivuorokautinen päivystys tulee toteuttaa alueellisesti tukeutuen Iisalmen, Kuopion ja Varkauden sairaaloihin. Vuodeosastot tulee olla vähintään Iisalmissa, Kuopiossa ja Varkaudessa.

Digipalvelut, liikkuvat palvelut ja kotiin vietävät palvelut ovat tulevaisuutta, mutta ne eivät vielä ole kehittyneet niin, että niillä voitaisiin korvata lähipalveluja. Käytettävyyttä ja potilasturvallisuutta on parannettava. Digipalvelujen pilotointia olisi hyvä tehdä turvallisuudenkin takia lähellä keskussairaala ja panostaa muualla lähipalveluihin.

Sonkajärven kunta haluaa kiinnittää huomiota myös kiinteistöjen kuntoon ja kustannustasoon. Sonkajärvellä kiinteistöt ovat erinomaisessa kunnossa ja kustannustaso kilpailukykyinen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ovat äärimmäisen tärkeitä kuntien elinvoiman kannalta. Lähipalvelujen kattava ja laadukas toteuttaminen on välttämätöntä kunnan veto- ja pitovoimalle. Palvelujen keskittäminen keskittää myös elinvoimaa. Sonkajärvellä on merkittävästi maa- ja metsätaloutta sekä monipuolista muuta yritystoimintaa. Ylä-Savossa on erityisesti merkittävää metalli- ja konepajateollisuutta ja viennin osuus on suuri. Elinkeinoelämän edellytysten ja erityisesti työvoiman saatavuuden kannalta työssäkäyntialueen sotepalvelujen saatavuus ja laatu on turvattava.

Asian käsittely: Ilpo Kärkkäinen ilmoitti olevansa esteellinen yhteisöjääviyden perusteella ja hän poistui asian käsittelyn ja päätöksenteon ajaksi. Kunnanhallitus yksimielisesti valitsi tämän pykälän ajaksi puheenjohtajaksi Riitta Tommilan.

Päätös

Kunnanhallitus:

Kunnanhallitus yksimielisesti päätti, että Sonkajärven kunta antaa Pohjois-Savon hyvinvointialueen palvelujärjestelmän uudistuksesta seuraavan lausunnon:

Sonkajärven kunta yhtyy Pohjois-Savon 19 kunnan- ja kaupunginjohtajan kannanottoon sekä liitteenä olevaan elinkeinoelämän järjestöjen antamaan yhteiseen lausuntoon.

Sonkajärven kunta katsoo, että Pohjois-Savon palveluverkkouudistuksessa on lähdettävä sote-uudistuksen lähtökohdista eli lähipalvelujen turvaamisesta sekä kansalaisten yhdenvertaisesta oikeudesta sote-palveluihin asuinpaikasta riippumatta. Tavoitteeksi on myös asetettu

erikoissairaanhoidon tarpeen vähentäminen kattavilla ja helposti tavoitettavilla lähipalveluilla. On tunnustettu, että sairauksien ennaltaehkäisy ja aikainen havaitseminen vähentää erikoissairaanhoidon tarvetta, parantaa elämän laatua ja pienentää sotekustannuksia. Sonkajärvi on pinta-alaltaan laaja, joten lähipalvelujen tulee olla saatavissa kohtuullisen matkan päässä eli omassa kuntakeskuksessa.

Palveluverkkouudistusta on perusteltu säästötavoitteilla. Sonkajärven kunta huomauttaa, että eri vaihtoehtojen tarkastelussa tulee huomioida riittävän laajasti kustannusvaikutukset koko julkiseen sektoriin hyvinvointialueiden osaoptimoinnin sijaan.

Lähipalveluihin tulee sisältyä lääkäri-, hammaslääkäri-, sairaanhoitaja-, hammashoitaja-, laboratorio-, neuvola-, fysioterapia- ja mielenterveyspalvelut. Sonkajärven kunta haluaa korostaa myös sosiaalipalvelujen saatavuutta. Sosiaalipalvelujen hyvällä saatavuudella on suuri merkitys hyvinvoinnin paranemiseen ja terveyspalvelujen tarpeen vähenemiseen. Sama koskee lähipalveluina toteutettuja vanhus- ja vammaispalveluja.

Sosiaalipalvelujen osalta on huomioitava myös niiden tiivis kytkentä kunnan muihin toimintoihin, erityisesti TE-palveluihin ja koulutukseen. TE-palveluilla ja sosiaalipalveluilla on paljon yhteisiä asiakkaita. Valtio on juuri päättänyt siirtää TE-palvelut kunnille, koska katsoo, että tämä tuo palvelut lähemmäksi asiakkaita. Sosiaalipalvelujen siirto pois kunnista ei tätä tavoitetta vasten peilaten ole loogista eikä tarkoituksenmukaista. Myös koulut ja sosiaalitoimi tekevät keskenään tiivistä yhteistyötä. Asiakas voi esimerkiksi olla sekä koulun, lastensuojelun että etsivän nuorisotyön asiakas. Asiakkaiden paikallinen tunteminen tekee hänen asioidensa hoitamisesta tehokkaampaa, sujuvampaa ja inhimillisempää.

Sonkajärven kunta katsoo, että ympärivuorokautinen päivystys tulee toteuttaa alueellisesti tukeutuen lisälmen, Kuopion ja Varkauden sairaaloihin. Vuodeosastot tulee olla vähintään lisälmessä, Kuopiossa ja Varkaudessa.

Digipalvelut, liikkuvat palvelut ja kotiin vietävät palvelut ovat tulevaisuutta, mutta ne eivät vielä ole kehittyneet niin, että niillä voitaisiin korvata lähipalveluja. Käytettävyyttä ja potilasturvallisuutta on parannettava. Digipalvelujen pilotointia olisi hyvä tehdä turvallisuudenkin takia lähellä keskussairaala ja panostaa muualla lähipalveluihin.

Sonkajärven kunta haluaa kiinnittää huomiota myös kiinteistöjen kuntoon ja kustannustasoon. Sonkajärvellä kiinteistöt ovat erinomaisessa kunnossa ja kustannustaso kilpailukykyinen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ovat äärimmäisen tärkeitä kuntien elinvoiman kannalta. Lähipalvelujen kattava ja laadukas toteuttaminen on välttämätöntä kunnan veto- ja pitovoimalle. Palvelujen keskittäminen keskittää myös elinvoimaa. Sonkajärvellä on merkittävästi maa- ja metsätaloutta sekä monipuolista muuta yritystoimintaa. Ylä-Savossa on erityisesti merkittävää metalli- ja konepajateollisuutta ja viennin osuus on suuri. Elinkeinoelämän edellytysten ja erityisesti työvoiman saatavuuden kannalta työssäkäyntialueen sotepalvelujen saatavuus ja laatu on turvattava.
